

TABLOUL FINANTELOR PUBLICE LOCALE ÎN REPUBLICA MOLDOVA - RETROSPECTIVĂ ȘI ACTUALITATE

lect. univ. BERGHE NADEJDA
Academia de Studii Economice din Moldova

Abstract

Ca totalitate a resurselor financiare pe care autoritățile locale le au la dispoziție pentru a-și îndeplini competențele conferite prin lege, finanțele publice locale, constituie cel mai important instrument de transpunere în practică a principiului democratic al autonomiei locale, privit ca ansamblu de drepturi, pârghii și mijloace atribuite colectivităților locale și autorităților alese ale acestora pentru a decide în probleme esențiale care le afectează viața socială și economică.

Cuvinte cheie: bugete locale, venituri, cheltuieli, autonomie financiară, finanțele publice locale.

Finanțele publice locale sânt legate cu autonomia locală. Un rol important în asigurarea unui înalt grad de autonomie locală revine capacității unităților administrativ-teritoriale de a se autofinanța. Principalul argument pentru realizarea autonomiei financiare a colectivităților locale constă în posibilitatea cunoașterii resurselor de care dispun autoritățile locale responsabile și a gestionării mai eficiente a acestor resurse, ce acoperă cheltuielile pentru servicii publice locale. În acest sens, trebuie precizat că administrațiile publice locale satisfac mai bine și mai eficient cerințele de utilități publice în teritoriu. Se consideră că, dacă au capacitatea legală necesară, autoritățile locale pot să exploateze într-un mod mai eficient decât agenții organelor centrale impozitele și celelalte venituri fiscale și nefiscale.

Pentru a asigura o *autonomie financiară locală reală*, în care autoritățile publice locale să aibă posibilități financiare proprii, politicile publice din ultimul timp sunt îndreptate spre consolidarea autonomiei locale și inclusiv a autonomiei financiare.

În scopul consolidării finanțelor publice locale, Guvernul Moldovei promovează politica de descentralizare financiară. Descentralizarea financiară înseamnă delimitarea împuternicirilor între Guvernul central și autoritățile locale, punerea la dispoziția autorităților locale a veniturilor necesare pentru exercitarea funcțiilor ce le revin, stabilitatea financiară a fiecărui teritoriu. Cu alte cuvinte acest proces complex este legat de delimitarea împuternicirilor între Guvernul central și autoritățile publice locale în ce privește mobilizarea surselor financiare corespunzătoare diferitelor niveluri de bugete, pe de o parte, și reglementarea și armonizarea relațiilor financiare între Guvernul Central și administrațiile teritoriale (locale), pe de altă parte.

Procesul de descentralizare financiară în Republica Moldova contribuie esențial la accentuarea rolului deosebit al mecanismelor de impozitare, nu numai a celor de stat, ci, în mod preferențial, al impozitelor și taxelor locale, cărora le revine un rol important în formarea veniturilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale. Or,

expresia financiară a UAT se exprimă sub forma necesităților care ulterior urmează a fi acoperite atât prin elemente proprii, cât și alocate, care la nivel general creează tabloul și schema de formare a Bugetului Public Național.

Tabloul finanțelor publice locale în Republica Moldova poate fi examinat în baza figurii 1. Ponderea veniturilor bugetelor locale în PIB indică o evoluție relativ stabilă în perioada 2008-2016, deși nivelul acestui indicator înregistrat în 2011-2016 este sub cel înregistrat în 2009-2010.

O evoluție relativ statornică înregistrează și indicatorul ponderea veniturilor BUAT în BPN. Ponderea veniturilor BUAT în BPN este cea mai preponderentă, atestând o creștere satisfăcătoare de la 24,01% în anul 2008 până la 26,23 % în anul 2016, și are o tendință de menținere constantă la același nivel pe parcursul anilor 2008-2016.

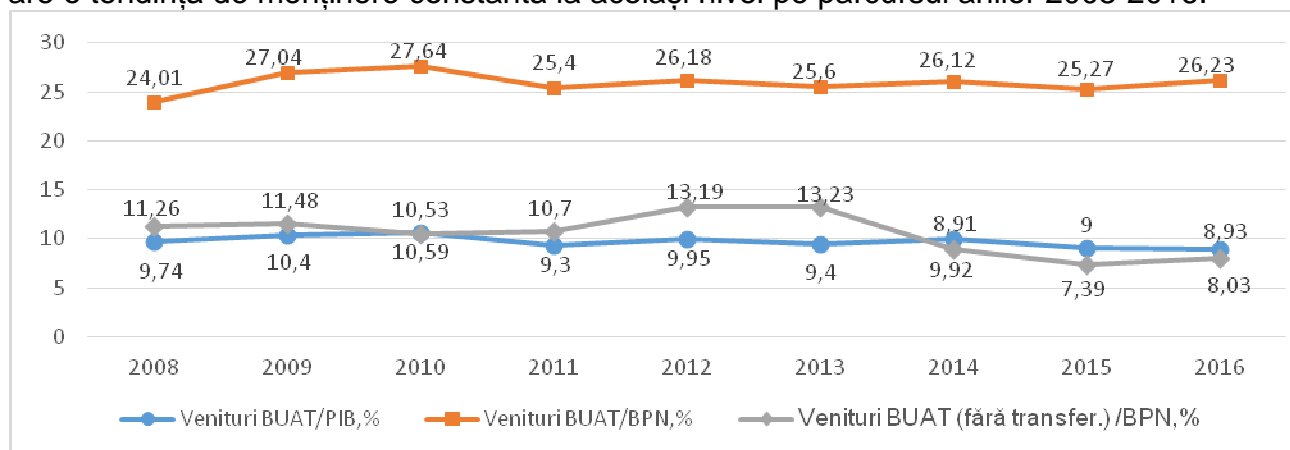

Figura 1. Ponderea veniturilor BUAT în PIB și în BPN în perioada 2009-2016.

În ceea ce privește ponderea veniturilor BUAT (fără transferuri) în BPN, se observă o aspirație constantă a acestora în perioada 2008-2013. Începând cu anul 2014 se înregistrează o diminuare a acestui indicator de aproximativ 4 la sută, atingând valoarea de 8,03% în anul 2016, ceea ce s-a datorat majorării transferurilor către BUAT.

În figura 2 putem observa evoluția veniturilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale din Republica Moldova pe cap de locuitor.

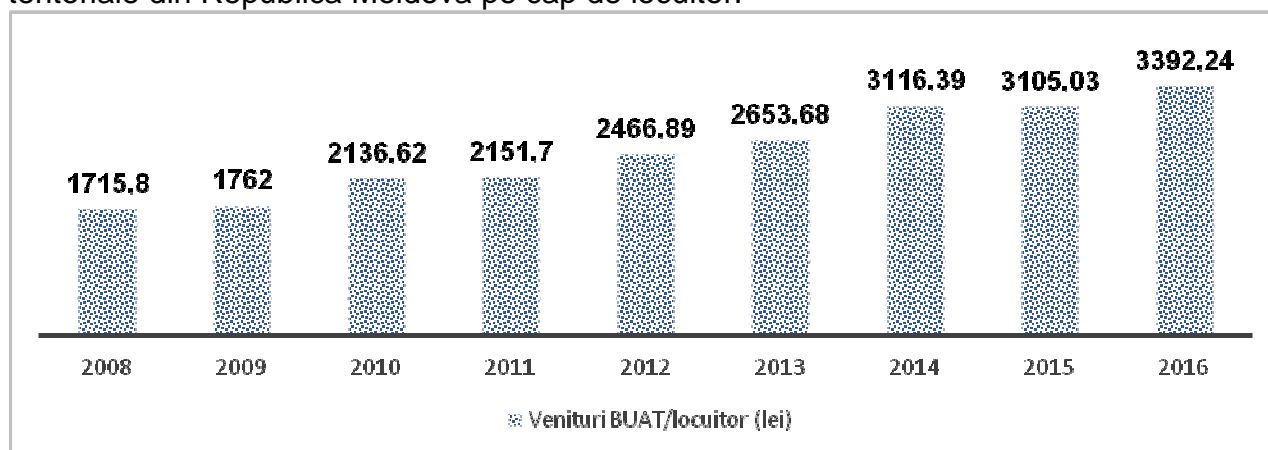

Figura 2. Dinamica veniturilor bugetelor UAT pe cap de locuitor pe perioada 2008-2016.

În dinamică, se observă creșterea veniturilor BUAT pe cap de locuitor, datorită faptului că ritmul creșterii veniturilor BUAT este mai sporit decât ritmul creșterii populației, care s-a redus din 2008 cu 19,6 mii persoane față de anul 2016. De aceea, atestăm că unui locuitor îi revine 3392,24 lei în anul 2016, depășind valoarea din 2008 de aproximativ 2 ori. Acest indicator manifestă un trend crescător, adică, în următorii ani, se prognozează majorarea veniturilor BUAT pe cap de locuitor.

Ponderea principală în veniturile BUAT pentru perioada 2008-2016 o dețin veniturile fiscale, care au atins cota maximă de 43,54 % în anul 2013, majorându-se față de anul 2009 cu aproximativ 10%, (figura 3). În anul 2014 se atestă o scădere bruscă față de anul 2013 a veniturilor fiscale cu 17,2%, o scădere ce s-a menținut până în anul 2016, atingând atunci un nivel de 25,76%. Aceasta s-a datorat scăderii veniturilor fiscale în 2016 cu 1007,6 mil. lei față de anul 2013.

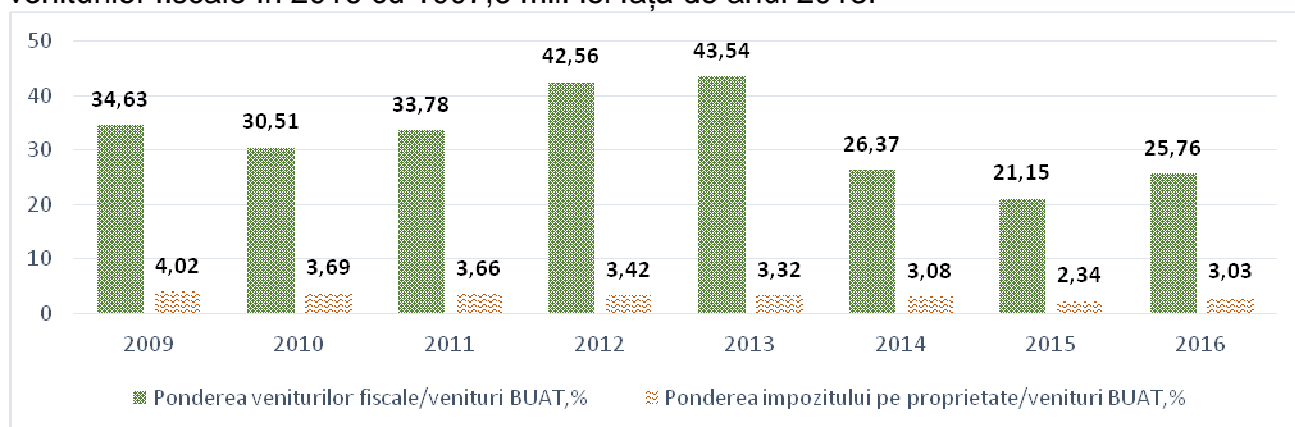

Figura 3. Ponderea veniturilor fiscale în total venituri ale BUAT pe anii 2009-2016.

Cu toate că deține o cotă ne semnificativă în veniturile totale ale BUAT, impozitul pe proprietate (impozitul pe bunuri imobiliare, funciar etc.) este cel mai răspândit impozit local. Începând cu anul 2009 și până în prezent acest impozit înregistrează un trend descrescător, (figura 3). Una din cauzele principale ale reducerii veniturilor din impozitele pe proprietate este plecarea masivă a populației din localitățile rurale, astfel fiind părăsite multe bunuri imobiliare. Ponderea înaltă a persoanelor în etate și celor social vulnerabile, ce nu au posibilitatea și care sunt scutite de plata acestui impozit de asemenea reprezintă o cauză importantă a micșorării acestui indicator. Totodată, faptul că în majoritatea absolută a localităților nu a fost realizată reevaluarea bunurilor imobiliare, impozitele pe proprietate au generat venituri mici în bugetele locale.

Principalele domenii în care au fost alocate cheltuielile BUAT: Serviciile de stat cu destinație generală; Apărarea națională; Menținerea ordinii publice și securitatea națională; Învățământul; Cultura, arta, sportul și acțiunile pentru tineret; Ocrotirea sănătății; Asigurarea și asistența socială; Agricultură, gospodăria silvică, gospodăria piscicolă și gospodăria apelor; Protecția mediului înconjurător și hidrometeorologia; Industria și construcțiile; Transporturile, gospodăria drumurilor, comunicațiile și informatica; Gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe; Complexul pentru combustibil și energie; Alte servicii legate de activitatea economică; Cheltuieli neatribuite la alte grupuri principale.

Domeniul principal pentru care au fost efectuate cele mai multe cheltuieli, în perioada analizată, este învățământul (figura 4), deoarece cota deținută este preponderentă și anume 58,09% în anul curent și s-a manifestat constant pe toată perioadă 2009-2016.

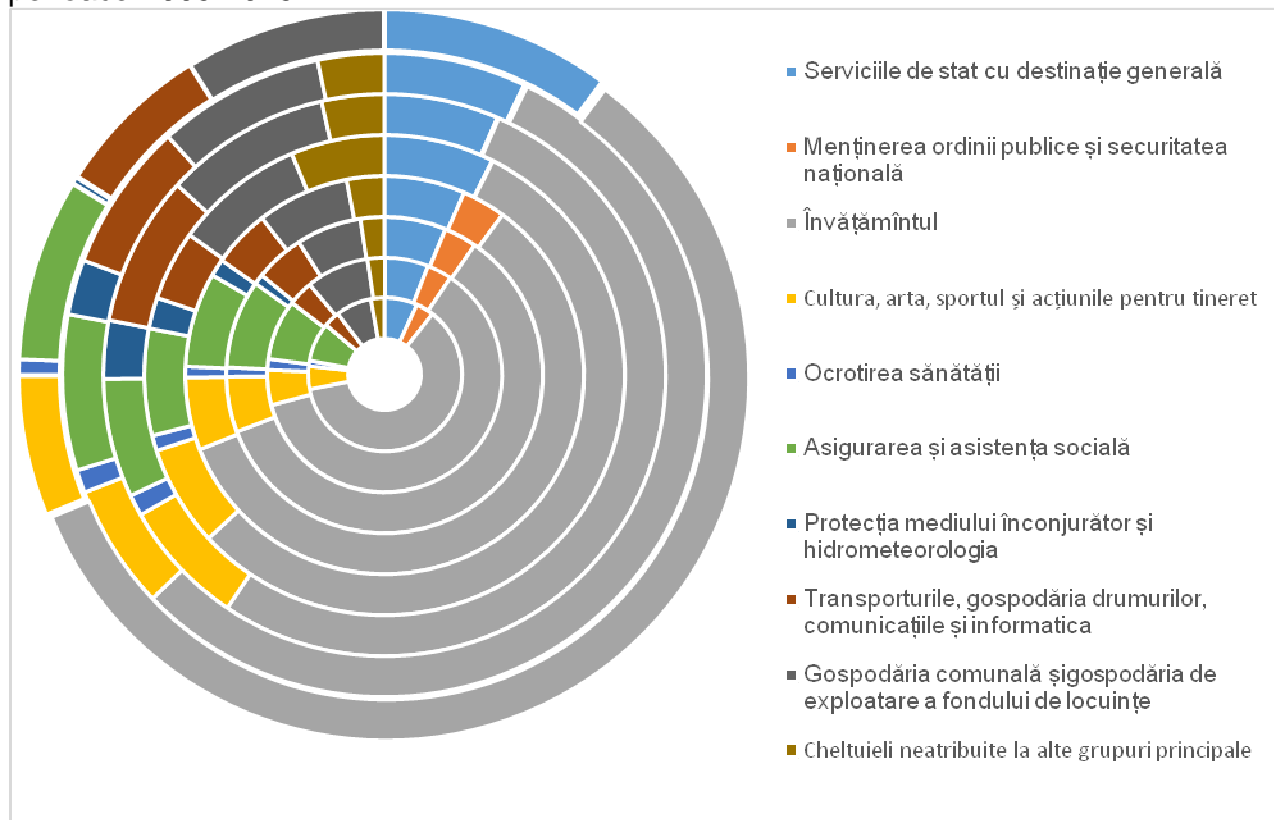
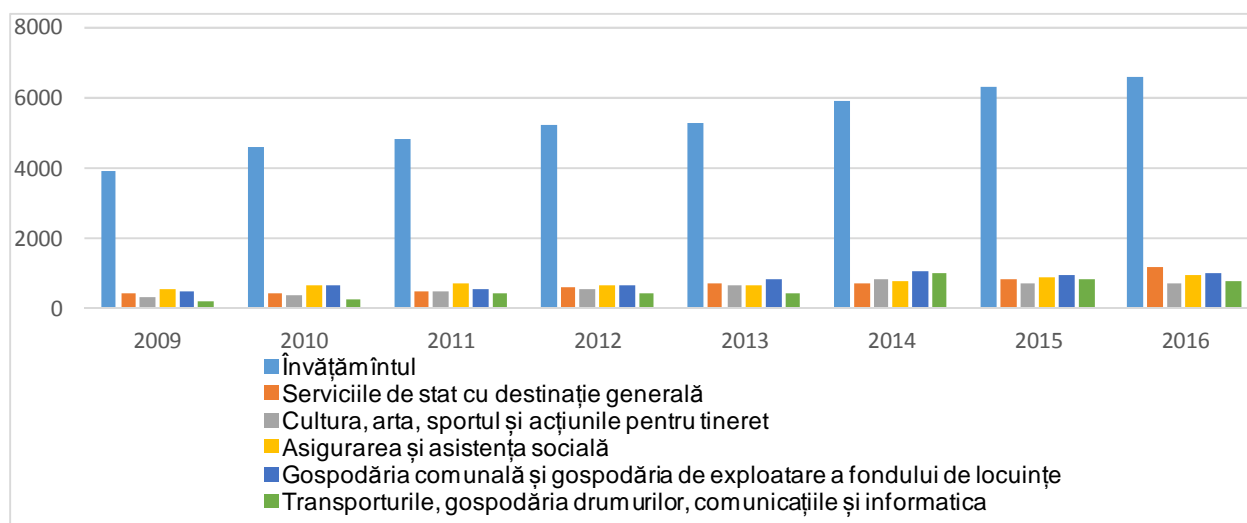

Figura 4. Structura cheltuielilor BUAT pentru perioada 2009-2016, %.

De asemenea o cotă esențială în total cheltuieli BUAT au deținut-o Serviciile de stat cu destinație specială, și anume 10,15% în anul 2016, majorându-se cu aproximativ 3 % față de anul precedent. Gospodăria comunală și gospodăria de exploatare a fondului de locuințe deține o cotă substanțială de 8,89% în 2016, fără modificări semnificative pentru perioada analizată. Totodată, asigurarea și asistența socială este domeniul care deține cota de 8,09% în anul curent, și denotă stabilitate pe parcursul perioadei, în timp ce cheltuielile privind ocrotirea sănătății au înregistrat o fluctuații. Pentru cultură, artă, sport și acțiunile pentru tineret, s-a alocat o cotă de 6,20% în anul curent, iar mărimea acestor cheltuieli nu au suferit modificări majore. Celelalte domenii dețin o cotă neesențială în structura cheltuielilor BUAT și au o pondere în mărime mai mică de 1 la sută.

În figura 5 de asemenea se poate observa că în structura cheltuielilor BUAT, prevalează cele alocate pentru învățământ, și anume 6572,9 mil. lei în anul 2016, ce sporește nivelul din 2015 cu aproximativ 200 mil. lei, iar cele din 2009 de aproximativ

de 2 ori, și se prognozează creșterea acestora pentru următorii ani din datele analizate.

Figura 5. Dinamica cheltuielilor BUAT pentru anii 2009-2016, mil. lei.

Celelalte categorii de cheltuieli, în mare parte, au evoluat pozitiv în ultimii ani. Totodată s-au înregistrat și reduceri semnificative în unele domenii cum ar fi: Domeniul transporturi, gospodăria drumurilor, comunicațiile și informatica (în anii 2014-2016) sau cheltuielile pentru cultură, artă, sport și acțiuni pentru tineret, în aceeași perioadă. Din cauza micșorării acestor cheltuieli ale BUAT, a fost acordată o atenție mai sporită acestor domenii, astfel începând cu 1 ianuarie 2015, în toate unitățile administrativ-teritoriale din țară, a fost implementat un nou sistem de formare a bugetelor locale. După aplicarea noului sistem, cheltuielile administrațiilor publice locale, sunt determinate de nivelul veniturilor obținute de fiecare UAT și nu de valoarea estimată la nivel central. Astfel, fiecare UAT este direct interesată să colecteze cât mai multe venituri pentru a putea cheltui mai mult potrivit nevoilor locale specifice.

Bibliografie:

- Manole T. Descentralizarea fiscală. Provocări pentru Republica Moldova – Chișinău, Epigraf, 2006.
- Rapoartele Ministerului Finanțelor din Republica Moldova privind executarea bugetelor unităților administrativ-teritoriale pe anii 2008-2016.
- Văcărel I., „Finanțe publice”, Ed. Didactică și Pedagogică, București 2003.
- Raport de evaluare a capacităților a 50 APL incluse în proiectul ”Îmbunătățirea controlului financiar al autorităților publice locale în Republica Moldova”, elaborat de dr.hab., Secieru Angela, Chișinău, 2016.